

§ 157

Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaoston lausunto kaupunginhallitukselle maa- ja metsätalousministeriön ehdotuksesta kansallisesti haitallisten vieraslajien hallintasuunnitelmaksi

HEL 2020-007998 T 00 01 06

Lausunto

Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Helsingin kaupunki pitää kansallisesti haitallisten vieraslajien hallintasuunnitelmaehdotusta toimenpiteineen tarpeellisena ohjeena ja hyvänä tiedonlähteenä kaupungin vieraslajien torjuntatyössä. Myös muiden tahojen, kuten esimerkiksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskusten) ja väyläviraston selvitykset, alueelliset toimintasuunnitelmat ja toimenpiteet edistävät vieraslajien torjuntaa myös Helsingissä ja muissa kunnissa. Eri tahojen toimenpiteet keskenään läheisillä alueilla kannattaa toteuttaa samanaikaisesti vieraslajien uudelleen leviämisen estämiseksi.

Helsingin kaupungilla on jo ollut omistamillaan alueilla samansuuntaiset vieraslajien torjunnan priorisointiperiaatteet kuin uudessa hallintasuunnitelmaehdotuksessa. Torjuntaa tehdään pääasiassa muiden viheralueiden hoitotöiden yhteydessä ja se on pyritty keskittämään haitallisiin esiintymiin ja lajeihin. Jos laji on kuitenkin jo levinnyt laajalle, on tavoitteeksi asetettu kannan rajoittamien. Tällaisissa tapauksissa on torjuntaa keskitetty luonnonsuojelualueiden läheisyyteen ja ns. arvokkaille kasvikohteille, joilla kasvaa uhanalaisia kasvilajeja. Helsingin kaupungin vieraslajiryhmä tulee päivittämään kaupungin vieraslajien torjunnan priorisointisuunnitelman ottaen huomioon uuden kansallisen hallintasuunnitelman.

Torjuntaan käytettyjen resurssien määrä on Helsingin kaupungilla vähitellen kasvanut mutta resurssit ovat silti osoittautuneet liian vähäisiksi. Luontokartoituksissa löytyneiden vieraslajikasvien lajimäärä ja runsaus ovat olleet yllättävän suuria. Vuonna 2019 haitallisten vieraslajien torjuntaan käytettiin yhteensä yli 650 000 euroa. Ylläpitopalvelun mukaan yhä suurempi osa vieraslajien torjunnasta tehdään kuitenkin muiden viheralueiden hoitotöiden yhteydessä eikä kustannuksia eritellä. Omien resurssien lisäämisen lisäksi asukkaiden mukaan ottamisella, kuntien yhteistyöhankkeilla ja valtion tuella vieraslajien torjuntaa voitaisiin tehostaa. Asukkaiden mukaan saamiseksi olisi hyvä kehittää keinoja motivaation lisäämiseksi. Melko laaja ja syvälinen koulutus saattaisi in-

13.08.2020

nostaa torjuntatoimintaan. Kaupungin yleisten alueiden talkoissa Helsingin kaupunki on jo vuosia antanut neuvoja torjuntaan ja apua jäteenkuljetukseen.

Kuntien torjuntavastuuta, silloin kun vieraslajiesiintymän alkuperää ja leviämistapaa ei voida osoittaa, olisi hyvä avata ja tarkentaa. Ovatko kunnat niistä vastuussa yhdessä ELY-keskusten kanssa? Aiemmin kunnat ovat vastanneet vain omistamistaan alueista. Joissain harvoissa tapauksissa Helsingin kaupunki on antanut apua talkoisiin alueilla, joissa on ollut sekä yksityisten että kaupungin maita. ELY-keskukset ovat vastanneet muista alueista. Yleensä maanomistaja on torjunnan vastuutaho, kuten vieraslajilaissa säädetään. Maaomistus tai hallinta ovatkin selkeitä kriteereitä vieraslajien torjuntavastuussa silloinkin, kun leviämisen lähdettä ei voida osoittaa. Kunnatkin voivat näitä tapauksia hoitaa, mutta erityisesti tällaisissa tapauksissa tarvittaisiin valtion tukea.

Helsingissä on noin 60 luonnonsuojelualuetta. Niiden vieraslajien karvoittaminen, hoito- ja käyttösuunnitelmien päivittäminen tai erillisten lupien haku vieraslajien torjuntaan vie aikaa. Vieraskasvilajien käytännön torjuntatyö nopeutuisi ja joustavoituisi, jos ne voitaisiin poistaa heti havaittaessa muiden hoitotoimenpiteiden yhteydessä ilman ELY-keskuksen lupaa tai vahvistetun hoito- ja käyttösuunnitelman vieraslajien torjuntaa koskevaa määräystä. Myös vieraslajilainsäädäntöä olisi hyvä kehittää vierasnisäkkäiden käytännön pyyntitoimenpiteiden sujuvoittamiseksi sekä luonnonsuojelu- että viheralueilla. Esimerkiksi Harkan saarella supikoiraa tai minkkiä ei saa ampua pistoolilla piilokojun alle, jos kaikki alle 150 metrin säteellä asuvat eivät ole antaneet siihen nimenomaista lupaa. Mutta jos supikoira tai minkki on loukussa piilokojun vieressä, saa ne lopettaa pistoolilla ampumalla lupaa kysymättä. Vieraslajilain 16 §:ssä säädetään, että vierasnisäkkään voi lopettaa metsästyslain 25 §:n 1 momentin estämättä loukkuun alle 150 metrin etäisyydellä asutusta rakennuksesta. Lain 16 §:n 3 momentti on seuraava: tässä pykälässä tarkoitetun nisäkkään saa ampua sen pyydystämiseksi käytettyyn loukkuun poiketen siitä, mitä metsästyslain 25 §:n 1 momentissa säädetään. Momentti 3 kannattaisi muuttaa muotoon: tässä pykälässä tarkoitetun nisäkkään saa ampua metsästysasetuksen 14 §:ssä määritellyissä tapauksissa, joissa myös keinotekoisien valonlähteen käyttäminen on sallittua.

Vieraslajijätteen kuljetus ja käsittely on ainakin toistaiseksi vielä kallista. Sen vuoksi vieraslajien torjunnan ajankohtia olisi myös hyvä ohjeistaa. Mitä aiemmin kesällä torjunta tapahtuisi, sitä vähemmän muodostuisi hankalasti siirrettävää ja käsiteltävää, esimerkiksi poltettavaa, vieraslajijätettä. Ainakin yksivuotisten lajien ennen kukintaa tehdyn torjunnan jäte voitaisiin kompostoida tavallisessa kompostorissa.

13.08.2020

Helsingin kaupunki on tyytyväinen siihen, että uudesta hallintasuunnitelmasta on tarkoitus tiedottaa aktiivisesti kansalaisille ja yhteiskunnan eri toimijoille. Tiedotus on tarpeen kansallisesti haitallisten vieraslajien maahantuontikiellosta, kasvattamiskiellosta ja ympäristöön päästämiskiellosta. On hyvä, että tiedotuksessa kiinnitetään erityistä huomiota puutarhajätteen oikeaan käsittelyyn sekä sen varmistamiseen, että lemmikit eivät pääse lisääntymään eivätkä karkaamaan. Vieraslajiportaali (www.vieraslajit.fi) on paljon käytetty tietolähde ja se vähentää kuntien tiedotustarvetta ja samasta asiasta tiedottamisen päällekkäisyyttä.

Esittelijä

va. yksikön päällikkö
Johanna Af Hällström

Lisätiedot

Kaarina Heikkonen, kaupunkiekologi, puhelin: 310 31581
[kaarina.heikkonen\(a\)hel.fi](mailto:kaarina.heikkonen(a)hel.fi)

Liitteet

1 Ehdotus kansallisesti haitallisten vieraslajien hallintasuunnitelmaksi
12062020

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Lausunto on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Kaupunginhallitus pyytää kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaostolta lausuntoa maa- ja metsätalousministeriön ehdotuksesta kansallisesti haitallisten vieraslajien hallintasuunnitelmaksi 10.8.2020 mennessä.

Taustaa

Ehdotus vieraslajien hallintasuunnitelmaksi sisältää toimenpiteitä, joilla pyritään hallitsemaan kansallisesti määritellyistä haitallisista vieraslajeista aiheutuvia riskejä. Esitetyt torjuntatoimet perustuvat maa- ja metsätalousministeriön teettämään selvitykseen siitä, miten laajasti Suomessa esiintyy kansallisen vieraslajiluettelon lajeja, mitä väyliä pitkin ne pääsevät tahattomasti leviämään ja miten niitä voitaisiin kustannustehokkaimmin torjua. Selvityksen ovat laatineet Luonnonvarakeskus (Luke) ja Suomen ympäristökeskus (SYKE).

13.08.2020

Vieraslajeja ovat kasvi-, eläin- tai muut eliölajit, jotka ovat levinneet ihmisen myötävaikutuksella luontaisen levinneisyysalueensa ulkopuolelle. Vieraslajeja pidetään haitallisina erityisesti silloin, kun ne uhkaavat luonnon monimuotoisuutta. Ne voivat myös haitata ekosysteemien toimintaa ja aiheuttaa monenlaista muuta haittaa yhteiskunnassa.

Kansallisessa vieraslajiluettelossa on tällä hetkellä 25 lajia tai lajiryhmää. Näitä lajeja ei saa päästää ympäristöön, eikä niitä saa tuoda maahan, myydä, kasvattaa tai pitää hallussa. Suomen on yhdessä muiden EU:n jäsenvaltioiden kanssa pyrittävä hävittämään alueellaan jo esiintyviä haitallisia vieraslajeja tai estämään niiden leviäminen. Tätä varten maa- ja metsätalousministeriö on aiemmin vuosina 2018 ja 2019 hyväksynyt hallintasuunnitelmat EU:ssa haitallisiksi säädettyjen vieraslajien torjumiseksi. Nyt lausuttavana oleva ehdotus koskee Suomen kansallisen vieraslajiluettelon lajeja.

Vieraslajien hallintatoimenpiteillä pyritään turvaamaan luonnon monimuotoisuutta, ekosysteemien toimintaa ja siihen perustuvia palveluita ja hyötyjä. Suunnitelman tarkoituksena on ohjata vieraslajien torjunta sinne, missä siitä saadaan paras hyöty. Suomen luonnossa jo esiintyvien lajien torjunta tulee kohdentaa haitallisimpiin esiintymiin.

Vieraslajeista aiheutuvien riskien ja torjuntakeinojen kustannusten ja hyötyjen perusteella hallintasuunnitelmaa varten on arvioitu ne ensisijaiset hallintatoimenpiteet, joihin Suomessa kannattaa panostaa. Riskiarvio perustuu haitallisten vieraslajien lajiominaisuuksiin, lajeista aiheutuviin haittoihin, lajien lisääntymismahdollisuuksiin ilmastossamme, lajien tämän hetken leviämisen vaiheeseen ja nykyiseen levinneisyyteen sekä käytettävissä oleviin torjuntakeinoihin.

Leviämisen eri vaiheissa olevat haitalliset vieraslajit vaativat erilaisia torjuntatoimenpiteitä. Tehokkainta on, jos lajin tuonti tai leviäminen uudelle alueelle pystytään kokonaan estämään. Jos laji on levinnyt laajalle eikä sen torjuminen tai hävittämien ole teknisesti mahdollista tai taloudellisesti mielekäästä, voidaan tavoitteeksi asettaa kannan rajoittamien tai lajin leviämisen estäminen uusille alueille haittojen minimoimiseksi.

Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskusten (ELY-keskusten) ja kuntien tehtäviin kuuluu edistää luonnonsuojelua alueellaan ja ELY-keskukset valvovat sekä EU:N vieraslajiasetuksen että kansalliseen lakiin sisältyvien kieltojen ja velvoitteiden noudattamista. Kuntien tulee alueellaan valvoa ja edistää ympäristönsuojelua siten, että luontoa ja muuta ympäristöä suojelemalla, hoitamalla ja kehittämällä turvataan kunnan asukkaille terveellinen, viihtyisä ja virikkeitä antava sekä luonnontalou-

13.08.2020

dellisesti kestävä ympäristö. ELY-keskus voi vaatia kieltojen ja velvoitteiden noudattamista, silloin kun vieraslajiesiintymän alkuperä ja leviämistapa voidaan osoittaa. On kuitenkin paljon esiintymiä, joista alkuperä ja leviämistapa eivät ole tiedossa ja torjunnasta vastaavaa tahoa ei ole. Hallintasuunnitelmassa käsitellään myös tällaisten vieraslajiesiintymien torjuntaa. Myös kunnat on merkitty toimenpiteissä tällaisten esiintymien torjujiksi.

Vieraslajit on luokiteltu hallintasuunnitelmaehdotuksessa neljään luokkaan

1) Suomessa vakiintuneet lajit

- kaikki vieraslajit, joilla on Suomessa lisääntyvä populaatio
- kasveista laajimmalle levinneiden komealupiinin, kurtturuusun ja kanadanvesiruton leviäminen estetään

Kurtturuusun ja komealupiinin hävittäminen on kiireellisintä luontoarvoiltaan tärkeiltä kohteilta ja rannoilta. Lupiinivapaat tienvarret tulee kartoittaa ja estää lupiinin leviäminen niille. Luonnonsuojelualueiden ulkopuolelle ehdotetaan 50 metrin lupiinivapaata vyöhykettä. Kanadanvesirutosta tiedotetaan, sitä torjutaan alueilta, joilla sitä on harvakseltaan ja vesikulkuneuvojen siirto luonnonsuojelullisesti arvokkaille pienvesille kielletään.

- vähälukuisemmat alaskanlupiini, hamppuvillakko, tarhatatar, japanintatar, sahalinintatar ja lännenpalsami pyritään hävittämään kokonaan
- minkin runsautta rajoitetaan saaristossa ja lintukosteikoilla
- hietasisiliskon, vihersammakon, alppivesiliskon ja espanjansiruetanan yksilöt poistetaan tavattaessa

2) Suomessa lemmikkeinä tavatut lajit

- tiedotetaan maahantuonti-, kasvattamis- ja ympäristöön päästämis-kielloista
- seurataan ja pyydetään tarvittaessa omistajilta selvityksiä

3) Suomessa satunnaisesti tavatut lajit

- poistetaan yksilöt ja estetään leviäminen

4) Pienen leviämiskäynnin lajit

- levinneisyyttä seurataan

Hallintasuunnitelmaehdotuksessa esitetään eri lajeille nykyvaiheessa soveltuvia torjuntatoimenpiteitä ja tarvittaessa niiden kehittämishankkeita.

Vieraslajien leviämisyvälät

Vieraslajien leviämistä on hallintasuunnitelmassa jaoteltu tahallisiin ja tahattomiin. Luontoon vapauttaminen on todettu leviämistä varten kurtturuus- ja lämpöolosuhteille. Hallinnasta karkaaminen on ollut leviämistä varten monille kasveille ja eläimille. Kulkeutuminen kontaminoituissa eliöissä on myös ollut monen kasvilajin leviämistä varten. Kasveja on levinnyt myös materiaalin, esimerkiksi maa-aineksen, siirtämisen mukana. Espanjansiruetanan on todettu levinneen vektoreiden, kuten koneiden ja laitteiden mukana. Kanadanvesiruton, kurtturuus- ja lämpöolosuhteiden on todettu levinneen myös vesiväylien kautta. Suomen rajan yli omin avuin levinneitä ovat kaikki vieraslajeihin kuuluvat linnut, esimerkiksi kiljuhanhen risteymät, ja minkki.

Esimerkkejä hallintasuunnitelmaan ehdotetuista tärkeistä toimenpiteistä

- Kurtturuus ja komealupiini ovat levinneet Suomessa jo hyvin laajalle. Siksi tärkeintä on estää niiden leviäminen sellaisille uusille alueille, missä luonnon monimuotoisuus on erityisesti uhattuna. Kurtturuus- ja komealupiinin torjunta sen sijaan kannattaa keskittää luonnonsuojelualueille, uhanalaisten ja silmälläpidettävien lajien läheisyyteen sekä tieympäristössä arvokkaille piennarniityille, joilla on monipuolinen niittyajasto.
- Kanadanvesiruton poistotoimet priorisoidaan luonnonsuojelullisesti arvokkaimmille kohteille lajin leviämisen estämiseksi.
- Espanjansiruetanan esiintymät tulee tavattaessa poistaa pihoilta, puutarhoista ja julkisilta alueilta. Espanjansiruetana leviää helposti ympäristöön esimerkiksi taimien, puutarhajätteen ja maansiirtojen mukana, joten torjunnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota näihin leviämistä varten.
- Minkin poistopyyntiä kannattaa tehostaa ensisijaisesti saaristossa sekä linnuston kannalta tärkeillä kosteikkoalueilla, uhanalaisten ja taantuneiden lintujen pesimäalueilla sekä taimenpuroilla.

Valtiolle lisäresursseja

Vieraslajien torjunnan tehostamiseksi hallitusohjelman 2019 mukaisesti maa- ja metsätalousministeriölle myönnettiin vuodelle 2020 budjettirahaa 0,8 miljoonaa euroa. Tästä rahasta vieraslajien hallinnan valtakunnallisen koordinoinnin tehostamiseksi siirrettiin ELY-keskusten toimintamomentille pysyvästi yksi lisähenkilötyövuosi sekä vieraslajeja koskevan viestinnän sekä vieraslajiriskien hallinnan tehostamiseksi Luonnonvarakeskuksen momentille pysyvästi kaksi lisähenkilötyövuotta.

13.08.2020

Asia/3

Esittelijä

va. yksikön päällikkö
Johanna Af Hällström

Lisätiedot

Kaarina Heikkonen, kaupunkiekologi, puhelin: 310 31581
kaarina.heikkonen(a)hel.fi

Liitteet

1 Ehdotus kansallisesti haitallisten vieraslajien hallintasuunnitelmaksi
12062020

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano